

NÉPSZABADSÁG ONLINE

Hol a válság vége?

Szegő Márta | Népszabadság | 2012. szeptember 18. | 12 komment

Marabu

Az USA nevű lokomotív, amely közel két évtizeden át húzta magával a világgazdaságot, rendező pályaudvaron vesztegel. Vele együtt keresi az új sínparókra állító váltókat megannyi gazdasági régió, nemzetgazdaság. A belső és a külső piaci gazdasági szerkezet egyaránt átrendeződésre vár – s ez ugyancsak vonatottnak halad. 2007–2008-ban berobbant az USA nevű lokomotív túlfűtött fogyasztáskazánja, ezért sietősen elzárták az azt tápláló pénzcsapokat. A világgazdaság szerelvénye nagy robajjal megtorpant, kocsik ütköztek és egyesek ki is siklottak. Folyik a kármentés.

E végkifejlet felvázolása már csak azért is szükséges, mert közhelyszámba ment az USA lokomotív áldásos szerepének emlegetése az évezredfordulót megelőző és követő páratlan konjunktúrában. Azt, hogy hol, mikor és milyen lesz a végállomás, kevesen sejtették. A konjunktúrát – az általános liberalizáció nyomán globálissá vált piacokat behálózó technológiai forradalommal párhuzamosan – az exportvezérelt növekedés elve húzta. Ez helyénvaló elv a komparatív előnyöknek a növekedésre gyakorolt hatása szempontjából, ám a tartós kiviteli többletet felhalmozó gazdaságokban a kereslet szerkezetének torzulásához vezetett. A kiviteli többlet egyúttal általában azzal is járt, hogy ezek az országok helyi fogyasztás helyett pénzvagyont halmoztak fel, amelynek kihelyezési-befektetési lehetőségeket kellett találni. Klasszikusan ilyen gazdaság az olajexportőrök többsége, de csatlakozott a klubhoz Japán, a korabeli NSZK, majd Németország, a kistigrisek, és végül az óriás léptekkel felzárkózó Kína. Az exportőzőn végső célpiaca a hatalmas felvevőpotenciállal rendelkező Egyesült Államok volt.

Az áruexportot a pénzexport kísérte. Az amerikai kereskedelmi mérleg elképesztő hiányainak finanszírozása nem ütközött akadályba. Az amerikai dollár világpénz-egyeduralma azt jelenti, hogy az USA-nak az is jó, ha a dollár erős, és az is, ha gyengül. Az erőre kapó dollár mágnesként vonzza az országba a külföldi pénzeket amerikai államkötvényekbe, részvényekbe, ingatlanokba, vállalatfelvásárlásokba. Amikor aztán az erős dollár kidurran, a

Hol a válság vége?

Szegő Márta | Népszabadság | 2012. szeptember 18. | 12 komment

külföldiek befektetései és egyáltalán az USA külföldi adóssága szépen leértékelődik: a külföldiek pórul járnak, árfolyamvesztést szenvednek el, oszt jó napot. Az, hogy a napjainkban pusztító pénzügyi válságban a (magán-) bankrendszert könnyelik el bűnbakként – csak a felszín. Valójában a gazdasági növekedés révén a foglalkoztatást fenntartó-bővítő gazdaság- és pénzpolitika pumpált olcsó pénzeket, így lakáshiteleket a fogyasztásba.

HIRDETÉS

Egyszerű volt ez az algoritmus: ha lanyhult a növekedés, jött a kamatcsökkentés – ha élénk volt a fogyasztás, jött a kamatemelés. A másodrangú adósok nem abba buktak bele, hogy hiteleket vettek fel, hanem abba, hogy hosszú lejáratú hiteleiket 1%-os alapkamat-környezetben indították, amely röpké pár év alatt 4-5%-os alapkamat-környezetre váltott. (Ugye, nem ismeretlen ez a magyar lakáshitelek előtt sem). A bedőlt hitelek, a kamatterhek megugrása éppen olyan hatást váltott ki az amerikai fogyasztás lefagyasztására, mint tapasztaljuk azt a magyar terepen is.

Az exportvezérelt gazdaságok szerelvénye ekkor siklott ki. Az első reakció – emlékszünk ugye rá –: a kieső (pl. személygépkocsi) exporttermelő kapacitásokat a belföldi fogyasztást serkentő állami infúzióval igyekeztek működésben tartani. A hirtelen halált okozó vérrögöt ezzel ugyan kiiktatták, ám következett emiatt a költségvetési hiányok és az államadósságok megugrása.

Az USA viszonylag könnyedén túlteszi magát a hiány- és adóssággondokon. A világpénz dollár egyelőre komolyabb vetélytárs nélkül őrzi uralmát – látható, hogy menekülési út funkcióját tartósan az arany sem tudja megőrizni. Elég volt a Kongresszuson átnyomni az államadósság-korlát átlépését, s a nyomdaprések mehetnek tovább.

Az Európai Unióban regionális szinten játszódott le, ami globálisan az USA-ban. Az északi országok – elsősorban Németország – dél-európai felvevő exportpiacai konjunktúráját éppen az általuk nyújtott finanszírozás táplálta, beleértve az oda irányuló kiterjedt turizmust is. Amikor ma Németország a déli tagországok pénzügyi zavarainak rendezéséért hadba száll, egyúttal hazai munkahelyeket, a német gazdaságot is védi, beleértve az elmúlt időszakban e térségbe kihelyezett német hitelállományt is. Németország éppen olyan foglya Dél-Európának, mint Kína az USA-nak: pénze és piaca veszhet oda.

A válságból való kilábalás tehát a világ gazdaság teljes szerkezeti átrendeződését feltételezi: az eladósodott országoknak gazdasági potenciáljuk tényleges mértékére kell visszavágniuk a fogyasztásukat, míg az exporttöbbletre épült gazdaságoknak a hazai keresletet kell növelniük.

Gondoljunk csak bele: Kínának például több ezermilliárd dolláros kereskedelmi többletéből telne belföldi beruházásokra. Csak hát a kínai gazdaságpolitika – a társadalmi-politikai robbanást elkerülendő – csöpögteti a jólét emelésének belföldi forrásait. Japánban a fogyasztási hajlandóság alacsony, a megtakarításokat az államra bízák, kezdjen vele valamit. Innen a kit sem zavaró 200% GDP-arányos államadósság. Aki nem tud belföldi keresletet élénkíteni – bár elesett tömegek mindenütt vannak –, új befektetési terepet kereshet magának külföldön. Ilyen térséget azonban jelenlegi forrongó világunkban elég kockázatos finanszírozni.

Ha visszatekintünk az elmúlt évszázad világ gazdasági válságaira, mindegyik esetben egy kiutat találunk: ez az előremenekülés. A válságok a gazdasági szerkezetek megújulásával oldódtak meg: iparágak születtek és teremtettek munkahelyeket és termékeket a fogyasztás bővítésére. Ilyen mérföldkövek voltak a századfordulón az acélipar, az automobilizmus tömegtermékké válása, majd a 20-as években a háztartási gépek és a hírközlés (hűtőgép, rádió, telefon, majd a televízió stb.), a 70-es évek olajválságából az energiatakarékos technológiák és a szabadidő-iparágak és szolgáltatások berobbanása, a 90-es évektől az infokommunikációs iparágak, a filmipar, az egészségipar, a K+F

Hol a válság vége?

Szegő Márta | Népszabadság | 2012. szeptember 18. | 12 komment

és oktatásipar stb.

Hogy mi következik, az részben körvonalazódik – pl. a környezetvédelem, személyi szolgáltatások, minőségi szabadidő (kultúra) iparág. A többi kreatív, innovatív, tenni vágyó és erre vállalkozó emberek know-how-ja lesz. Senki sem mondhatta előre, hogy Dánia egy iparágat nyer a Legóval, Svájc és Ausztria engineering szellemi termékekből nyer jelentős exportbevételeket, Nyugat-Magyarországon komoly jövedelemtermelő ágazattá válik a fogászat, vagy Budapest tízezerével fogad fiatal turistákat a Sziget Fesztiválra. Amikor a hagyományos iparágak rendre elhagyják Európát, és az alacsony bérű távoli országok veszik át ezeket, most az a feladat, hogy Európa és benne Magyarország újra kitalálja magát. Nem kell tartani földrészünk hanyatlásától: mint az anekdotabeli béka, szilárdra köpüli a lába alatt a vaját. Való igaz, az iparkodás színtere egyre inkább Kína, az „Európa-skanzen” tartogat piacképes szolgáltatásokat a világ gazdaság számára, ha az új gazdasági-foglalkoztatási szerkezet kifomálódása hosszú éveket is igényel.

A szerző közgazdász

Címkék: válság , Fórum

Kapcsolódó cikkek: [Ria, Ria, Weimaria?!](#) | [Integráció, ami együtt nevelést jelent](#) |
[Oktatáspolitikai és szakszerűség](#) | [A jogállam mindenkié?](#) | [Ha már alkony, akkor arany](#)

Recommend

5 people recommend this.

HIRDETÉS